

La consciència racional del país. A propòsit dels deu testimonis del segle xx

Salvador Giner, president de l'IEC

La pàtria se sent. El país es pensa. Heus ací una norma universal de totes les comunitats nacionals del món. Com a mínim, del món modern. Per un cop, Catalunya no és diferent.

Gaudim de la bona fortuna de tenir, per causes prou òbvies, un llegat notable de reflexions fondes, ben bastides, sobre aquest difícil país nostre. Esperonats per la seva excepcionalitat, els pensadors catalans de l'era moderna ens han fet hereus de tot un cos crític —per tant, ni doctrinari ni gaire ideològicament esbiaixat— sobre la natura i el destí, les mancances i les riqueses, les limitacions i les oportunitats, que ens són pròpies.

La Secció de Filosofia i Ciències Socials de la nostra acadèmia nacional, l'Institut d'Estudis Catalans, proposà de fer la seva contribució a la celebració del seu primer segle de vida, amb una anàlisi d'aquell extraordinari llegat. Com que un estudi atapeït de tot aquell cos estaria mancat de la necessària agilitat i obligaria, a més, a l'elaboració de tot un tractat feixuc, els membres de la Secció pensàrem que una solució punyent, lúcida, de la tasca fóra la identificació d'un nombre de fites, d'obres significatives pel seu abast i la seva originalitat. Plegades, ens lliurarien una visió precisa de la contribució catalana del darrer segle

—el que té de vida l'Institut, si fa no fa— al pensament racional sobre la pròpia societat.

En efecte, a casa nostra, tot un seguit d'autors —filòsofs, poetes, polítics, científics— han maldat per elaborar el que podríem anomenar una teoria de Catalunya. La llista d'obres dignes de ser rellegides i considerades de bell nou pels qui avui constituïm el poble català és, per fortuna, molt més llarga que la que aquest llibre aplega. La tria no ha estat gens fàcil.

Tanmateix, les obres que hi són, són verament emblemàtiques. Moltes, potser la majoria, serien a qualsevol tria que hom fes. Algunes —penso per exemple en un *Esperit de Catalunya* de Josep Trueta o, naturalment, en un *Nosaltres els Valencians* de Joan Fuster— tenen tots els mèrits per ser-hi. Les exigències pitagòriques d'un nombre breu i rodó obligaren, però, al present resultat. Un resultat, clarament reeixit.

També ha estat reeixit l'aplec de membres de l'Institut, una vintena, que han entrat en diàleg amb els autors de la tria. El resultat ha estat, com veureu, una conversa serena, de continguda emoció i oberta racionalitat, amb el tresor intel·lectual que hem rebut, el que ens legitima i ens enforteix en la nostra determinació i el nostre capteniment com a nació cultural. Una nació que entra al segle XXI enfortida per l'herència moral dels qui la saberen posar plenament al nivell modern del XX, i entre els quals, en un lloc preeminent, hi havia la gent del Noucentisme, és a dir, la gent de l'Institut.

Em plau, d'aquí estant, felicitar el Consell de Govern de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, presidida aleshores per Joan Vilà-Valentí, i formada per Pere Lluís Font, Josep González-Agàpito i Ricard Torrents, a més dels dos presidents de societat filial que hi intervingueren, Pere Puig —de la Societat Catalana d'Economia— i Dídac Ramírez i Sarrió —de la Societat Catalana de Filosofia— per llur encertada construcció del Curs d'Alts Estudis sobre Cultura, Política i Societat damunt el qual hom ha pogut bastir aquest volum. Fou un curs que s'inseria dins una de les tradicions més sòlides de l'acadèmia catalana, la d'actuar també com a institució generadora de pensament, recerca i, al capdavant, de ciència, la d'exercir la docència a nivell universitari. L'Institut endegà el 1911 els Estudis Universitaris Catalans, que romangueren molt de temps i foren altre cop necessaris —i clandestins— sota el franquisme, alhora que impulsà decididament la creació, en temps de la República, de la Universitat Autònoma de Barcelona. Posteriorment, la seva vinculació amb el món universitari i d'ensenyament superior —més enllà de la promoció de reunions sàvies,

congressos científics i publicacions acadèmiques i de recerca de tota mena— no solament ha continuat, sinó que s'ha intensificat.

En aquest llibre hi trobareu el resultat de la conversa d'alguns dels millors i més originals pensadors d'avui amb els d'ahir mateix. Goso dir, sense exagerar, que aquest experiment ha produït un text que mereix la més gran atenció, i que esdevindrà una fita dins un corrent cultural en el qual la comunitat intel·lectual catalana ha excel·lit com poques —per no dir cap altra— dins el nostre àmbit cultural europeu. No hi ha gens d'excés nacionalista en aquesta afirmació. Ans al contrari: penso que han estat unes circumstàncies i deficiències històriques endèmiques les que ens han forçat a aquesta mai volguda originalitat. Els déus immortals han estat poc clementes a l'hora de concedir-nos la normalitat nacional —lingüística, cultural, política i econòmica— que molts amb ànsia volíem. Ahir i avui. No pocs, però, han sabut respondre a aquest fat de Catalunya amb intel·ligència, tossuderia i saviesa: així ho feren Enric Prat de la Riba, Josep Maria Ferrater, Jaume Vicens Vives, Joan Fuster, Carles Riba i la resta dels pensadors ací considerats pels membres contemporanis de l'Institut d'Estudis Catalans.